

Yıl / Year: 2020

Cilt / Volume: 10

Sayı / Issue: 19

Sayfalar /Pages: 35-57

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 28.10.2019 Sonuçlanma Tarihi: 09.04.2020

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DENETİM ALGISINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA*

Mehmet TUNCE**

Abdulkadir BİLEN***

Öz

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramsal çerçeve ele alınmaktadır. Burada; muhasebe, denetim ve muhasebe denetimi, hata, hile ve yolsuzluk, denetim algısı, vergi, vergi memuru ve vergi mükellefi, makul güvence ve muhasebe meslek mensupları olguları incelenmektedir. Gerek manasal olarak ve gerekse özellikleri ile oluşumları üzerinde durulmaktadır. İkinci bölüm, muhasebe denetiminde muhasebe meslek mensuplarının, vergi memurlarının ve vergi mükelleflerin denetim algısı temelinde şekillenmektedir. Bu bölüm kapsamında, Türkiye'de muhasebe denetiminin yasal dayanakları ile incelenmesi, muhasebede hata, hile ve yolsuzluk olguları irdelenmekte ve daha önce yapılmış olan çalışmalar üzerinde durulmaktadır. Muhasebe denetim algısının muhasebe meslek mensupları, vergi memurları ve vergi mükellefleri tarafından nasıl algılandığı analiz edilmektedir. Üçüncü bölüm araştırmanın yönteminden meydana gelmektedir. Dördüncü ve son bölüm ise bulgulardan oluşmakta ve çalışmamız kapsamında yapılan üç anket çalışmasına ilişkin verilerin analizinden ortaya çıkmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının yanıtları incelendiğinde; bağımsız denetimden geçmiş finansal tabloların işletme yöneticilerinin alacağı kararların kalitesini artıracak algısının yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe, Denetim, Vergi, Denetim Algısı, Meslek Mensupları.

Jel Kodları:M41, M42

A RESEARCH ON THE AUDIT PERCEPTION OF ACCOUNTING PROFESSIONAL MEMBERS

Abstract

Our study is consisted of four main chapters. Conceptual framework is discussed in the first chapter. The concepts of accounting, audit and accounting control, error, fraud and corruption, audit perception, tax, tax

* Bu çalışma, yazarlardan Mehmet TUNCE'nin, yazarlardan Abdülkadir BİLEN'in Danışmanlığında hazırladığı "Muhasebe Denetiminde Muhasebe Meslek Mensuplarının, Vergi Memurlarının ve Mükelleflerin Denetim Algısı ve Bir Araştırma" başlıklı Yüksek Lisans Tezi'nden üretilmiştir.

** İşletme Bilim Uzmanı, mehmettunce@hotmail.com, 0000-0003-1017-8163

*** Prof. Dr., Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, abilen@dicle.edu.tr, 0000 0002-2619-9391.

officer and tax payer, reasonable assurance and members of the accounting profession are examined in this chapter. They are laid emphasis both semantically and with their characterization and formation. The second chapter takes form on the basis of the audit perception of the members of accounting profession, tax officers and taxpayers in the accounting control. Within the scope of this chapter, legal basis of the accounting control in Turkey, and the error, fraud and corruption concepts in accounting are examined, and the emphasis is laid on the previous studies made on this subject. It is analyzed how the accounting control is perceived by the members of the accounting profession, tax officers and tax payers. Third chapter deals with the method of the study. The fourth and the last chapter is consisted of findings, and it includes the analysis of the data related to the three surveys made within the scope of this study. When the responses of professional accountants are examined; It is seen that the perception of financial statements which have been audited independently will increase the quality of the decisions to be taken by business managers.

Keywords: *Accounting, Audit, Tax, Audit Perception, Members of the Profession.*

JEL Codes:M41, M42

GİRİŞ

Muhasebe denetimi; kamu denetimi, iç denetim, bağımsız denetim gibi denetim türleri bazında incelenmektedir edilmektedir. Her biri belirli bir süreci ifade etmekte ve önemli işlev ve fonksiyonlara sahip bulunmaktadır.

Çalışmada içerisinde muhasebe olgusunun genel manada değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır. Muhasebe denetiminin yapılması sürecinde denetim gelişimini ve yerleşmesine olanak tanıyan unsurların incelenmesi, etkileyen unsurlar ve ortaya çıkardığı sonuçların incelenmesi önem taşımaktadır.

Çalışmamızın temelini teşkil eden konu ise muhasebe denetiminde muhasebe meslek mensuplarının denetim algısı;

- Muhasebe denetimine ilişkin tekniklerin,
- Muhasebe denetimine ait sürecin
- Muhasebe denetiminde denetim türlerinin
- Belirleyici unsurlarının
- Meslek Mensupları algılarının tahlil edilmesi
- Denetim algısı oluşumunda ortaya çıkan parametrelerin değerlendirilmesi şeklindedir

Tüm bu verilerin yanında, konu bazında daha önce yapılmış olan çalışmaların irdelenmesi ve çalışmamızla kıyaslanması söz konusu olmaktadır.

Çalışmada anket yapılmıştır. Ankete, başlangıçta 6 basamakta demografik veriler ele alınmaktadır. Anket içerisinde bulunan ilk 8 soru bağımsız denetçilik adına genel sorulardan oluşmaktadır. İkinci test ise 24 sorudan oluşmakta ve 5'li likert olarak uygulanmaktadır.

1. MUHASEBE KAVRAMI

Muhasebe kavramı, hesaplama ve karşılıklı olarak hesap görme anlamlarını taşımaktadır (Şimşek, 2001). Farklı tanımlamalara bakılacak olduğunda ise, muhasebe kavramı; mali nitelikli olarak sonuçlar doğuran olaylar üzerinde inceleme yapan, bu işlemlerin saptanması, ölçülmesi ve sınıflandırılması ile yorumlanması sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Peker, 1988).

Muhasebe olgusu, Türkçeye Arapçadan gelmiştir. Hisab manasına gelen aritmetik ve sayma kelimelerinden türetilmiştir. Muhasebe olgusu üzerine birçok tanımlama mevcuttur. Bunlardan bazıları mercek altına alındığında (Yiğit, 2015):

Bilgi sistemi olarak:

- Örgüte ait kaynakların oluşumunu, kaynaklara ait kullanım şekillerini, bu işlemler neticesinde gündeme gelen artış veya azalışları açıklayan,
- İlgisi olan kişi ya da kurumları bu noktada bilgilendirir.

Bir bilim ve sanat dalı olarak bakıldığında:

- İşletmelere ait mali, ticari ve sınai işlemlerin sistematik biçimde;
- Kayıt altına alınması
- Özetlenmesi
- Değerlendirilmesi
- Bunlar neticesinde de sonuçların rapor haline getirilmesi şeklinde ifade edilmektedir.

Bunların yanında, muhasebe finansal karakterli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Para ile tanımlanan işlem ve olayları kapsamaktadır. Bu noktada, kayıt, özetleme, sınıflandırma, özetleme sonrası rapor oluşturulma ve yorumlanma şeklinde tanımlanmaktadır (İmamoğlu ve Altun, 2012).

Muhasebe, kurumla alakalı kişilere ve kuruluşlara gereksinim duydukları mali verileri üretip bu verileri rapor yoluyla yetkililere verirken aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimlerin etkisiyle ürettiği bilgilerin çoğaltmakta ve bu bilgilerin özelliklerini farklılaştırmaktadır (Marşap, 1996: 119).

Muhasebe bazı temel kavram ve ilkeleri bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar sınıflandırılmak istendiği takdirde (Özer, 1998);

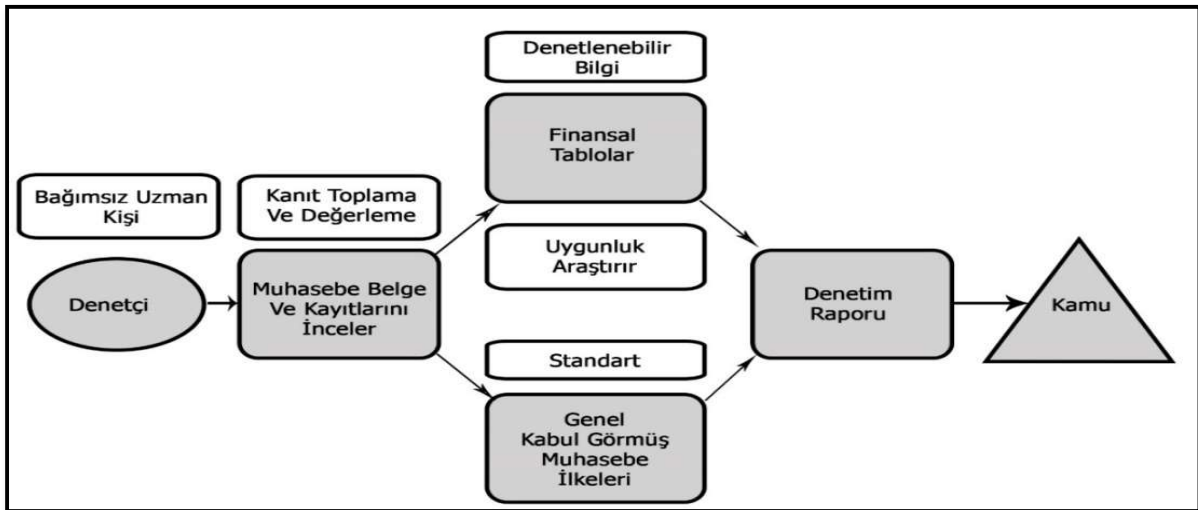
- Sosyal sorumluluğu ilişkin kavram
- Kişilik kavramı
- İşletmenin sürekliliği kavramı
- Dönemsellik kavramı
- Parayla ölçülme kavramı
- Maliyet esası kavramı
- Tarafsızlık ve belgelendirme kavramı
- Tam açıklama kavramı
- İhtiyatlılık kavramı
- Tutarlılık kavramı olmaktadır.

1.1. Denetim ve Muhasebe Denetimi Kavramları

Denetime genel manada bakıldığında, amaçlananın işletme veya ilgili kişilere bilgilerin güvenilirliği noktasında görüş bildirmek suretiyle yardımcı olmak şeklinde ifade edildiği görülmektedir (Bozkurt, 2009).

Muhasebe denetimi ise belirli bir sürecin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek kişiler, gerek standartlar ve gerekse finansal tablolarla birlikte raporlar ön plana çıkmaktadır. Şekil 1.1'de görüldüğü üzere;

Şekil 1. Muhasebe Denetim Süreci

Kaynak: (Türmob, 2018: 2)

Denetim türlerini; kamu denetimi, bağımsız denetim ve iç denetim şeklinde üç ana kategoride ele almak mümkündür. Kamu kurumları, kamu düzenini temin edebilmek ve kamunun haklarını koruyabilmek için kendi denetçi personeline kamu denetimleri yaptırmaktadır. Kamu denetimi işlevini üstlenen kurumlara örnek olarak Sayıştay ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Devlet Denetim Kurumları verilebilmektedir (Gürbüz, 2002).

Bağımsız denetim firmanın talebiyle serbest meslek erbabı olarak çalışan denetçiler tarafından mali tablolar, faaliyet ve uygunluk denetimlerinin sözleşme kapsamında yapılmasıdır. Bağımsız denetçiler herhangi bir firmaya bağlı olarak değil ücret karşılığı çalışırlar. Firmanın mali tablolarını ve faaliyetlerini yasalara uygunluk açısından denetleyip firmanın yöneticilerine bu konuda bilgi vermektedirler (Altuğ, 1995).

İç denetimin yapısına baktığımızda yıllara göre farklılaştığını görmekteyiz. 1950’li senelerde firmanın varlıklarını korunması, 1960’lı senelerde firmaların elde ettikleri verilerin güvenilirliğinin denetlenmesi, 1970’li senelerde uygunluk denetimi, 1980’li senelerde firma etkinliğin denetleme ve 1990’lı senelerdeyse firma hedeflerini gerçekleştirme amaçlı gündeme geldiği görülmektedir (Uzun, 2009: 62).

1.2. Hata, Hile ve Yolsuzluk Kavramları

Muhasebe sisteminde de her alanda olduğu gibi bazı sorunlar mevcuttur. Konumuz içerisinde asıl incelenecek olan, bu sorunların bilerek ve isteyerek yapılıp yapılmadığıdır. Muhasebesöz konusu olduğu takdirde, beraberinde bazı yasal düzenlemeleri de getirmektedir. Bu düzenlemeler ise muhasebede hata, hile ve yolsuzlukların önüne geçmek için kullanılmaktadır.

Muhasebe hataları birçok neden dayandırılabilir. Örneğin; unutkanlık, dikkatsizlik veya bilgisizlik sebebiyle muhasebe ile ilgili işlem, kayıt ve hesaplarda, genelde kasıt unsuru taşımayarak yapılan yanlışlıklar olarak gündeme gelmektedirler (Kepekçi, 1990). Muhasebe bilimi için ise hata; finansal tablolarda ve muhasebe kayıtlarında yapılan matematiksel yanlışlıklar veya muhasebe ilkelerinin uygulanmasında gözden kaçma ve gerçek verilerin kasıtlı olmayarak yanlış beyan edilmeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır (Çatıkkaş, 2007).

Muhasebe hilesi, aslında bir muhasebe düzensizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifade ile bu düzensizliğin, tertipsizliğin vergi suçu boyutuna gelebilmesi için suçun unsurlarının varlığı gereklidir. Buna göre (Alparslan, 2009);

- Yasallık ilkesi gereği,
- Yasada tanımlanan tipe uygun bir fiilin olması gereklidir

- Muhasebe suçunun mevcut olabilmesi için yani varlığı için, o suçun kanunda açık bir biçimde gösterilmiş olması gerekmektedir.

Buradaki asıl düzenleme;

- 213 sayılı VUK'nun 359. maddesinde yer alan fiildir.
- Bu madde hükmünde tanımlanan fiil var ise, suçta doğal olarak bulunacaktır. Fiil yok ise dolayısıyla suç da yok demektir.
- Madde unsur olarak;
- Suçun tipine uygun bir fiilin varlığı gerekmektedir
- Vergi kanunlarındaki suç tipine uygun bir fiilin varlığı zorunludur.
- İşlenen fiilin hareket, sonuç ve illiyet bağı olmak üzere üç tarafı bulunmaktadır.

Türkiye'deki vergi mevzuatına bakıldığında, hesap hilesi ve muhasebe hilesi kavramlarının tanımlanmamış olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, yargı kararlarında da bir tanıma rastlanmamıştır. Hesap ve muhasebe hileleri(BSMMMÖ, 2018);

- Vergi matrahının azaltılması amacıyla
- Gerçek ilişki, işlem ve hesapların
- Defter kayıtları ve belgeler üzerinde yapılan kasıtlı hareketlerle gizlenmesi olarak tanımlanabilmektedir.

Hesap ve muhasebe hilelerini uygulamada birbirinden ayırmak oldukça güçtür. Hile kavramı hata kavramından farklıdır. Hilede bir şeyi olduğundan veya olması gerekenden farklı gösterme isteği olduğu halde, hata istem dışı olarak yapılmaktadır. Her iki halde de sonuç aynı olmakla birlikte, hilede bilerek ve isteyerek sonucu önceden planlama söz konusu iken, hata dikkatsizlik, dalgınlık, konuya yeterince nüfuz edememek ve benzeri nedenlerle istem dışı olarak ortaya çıkmaktadır (BSMMMÖ, 2018).

2. DENETİM ALGISI

Denetim algısı, ülkeden ülkeye ve hatta bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilmektedir. Bunun nedeni ise yapılan denetime ilişkin toplumda oluşturduğu algıya dayalı olmasıdır. Türkiye'de ve dünyada denetim algısının kısaca incelenmesi önem taşımaktadır.

Yöneticiler, bağımsız denetçilerden iç kontrol sistemi için görüş belirtmelerini isteyebilmektedirler. Aynı zamanda bağımsız denetçilerden mali tablolar hakkında daha fazla

bilgi ve açıklama yapmalarını beklerler. Bunun sebebi ise işletmede etkili bir iç kontrol mekanizması kurarak hata ve hileleri en aza indirmeyi hedeflemeleridir (Kepekçi, 2004: 10).

İç kontrol sistemini incelemenin ilk aşaması bu sistemi tanımdır. Bu bölümde denetçi sistem hakkında bilgi toplar ve bunları çalışma kâğıtlarına not eder. Denetçi, iç kontrol sistemini tanıırken çeşitli kaynaklardan faydalanır. Çalışanlarla görüşme, sorgular, işletmenin hesabı, iç denetimdeki denetçinin hazırladığı raporlar, muhasebe kayıtlar vs. bu bilgi kaynaklarından yalnızca bir kısmıdır. Bunun yanında denetçi işletmeyi, tesisleri gezerek de bilgi sağlayabilir(Aksoy, 2008: 175).

İç denetim çalışmaları bağımsız denetimi etkilemektedir. Bu etkiye sebep olan faktörler şunlardır (Uzay, 1999):

- Bağımsız denetçi açısından güvenilir bir iç kontrol sistemi görülmesi,
- İç denetçileri değerlendirme imkânına sahip olunması,
- İç denetçilerde gereken özelliklerin bulunmasıdır.

2.1. Türkiye’de Muhasebe Denetimi

Türkiye’de ilk olarak muhasebenin düzene girmesi, 1850 yılında, Kanunname-i Ticaret ile sağlanmıştır. Fransız Ticaret Kanunu’nun tercümesi niteliği taşımasından dolayı Fransız Muhasebe literatürünün etkisi altında kalınmıştır (İmamoğlu ve Altun, 2012).

Muhasebecilik mesleğine mensup kişilerin Osmanlı döneminde bürokrasi içerisinde bir ayrıcalığa sahip olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü muhasebecilikle uğraşan görevliler mali konularda son derece etkindirler ve alınan kararları etkilemektedirler. Divanlarda her zaman bir muhasebeci bulundurulmuştur. Bunun yanında sadrazamlık görevini yürüten çoğu yetkili muhasebe mesleğinden yetişmiştir (Bektöre, 2003).Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde Alman muhasebecilik ekolü etkili olmuştur. Bu yıllarda muhasebecilik ve mali müşavirliğin yasal alt yapısı hazırlanmaya başlanmıştır (Kahveci, 1991).

1940’ta çıkan kazanç vergisi ve 1950’de çıkan Gelir Vergisi Kanunu uygulamaya konunca muhasebe ve denetim işleri de hız kazanmıştır. 1950’de yapılan vergi reformu da alanında uzman muhasebeci ihtiyacını arttırmıştır. İlk Türkiye Muhasebe Kongresi 1957’de toplanmış ve muhasebecilikle ilgili kanun tartışılmıştır. 1963’te ise ilk kez Serbest Mali Müşavir ve Yeminli Müşavir Serbest Mali Müşavirlik Kanun tasarısıyla birbirinden ayrılmıştır. Bu tasarı 1966’da yasa haline gelmiştir (Aysan, 1991).

1971 yılında “Tek Düzen Muhasebe Uygulama Komisyonu”nun hazırladığı Tek Düzen Muhasebe Sisteminin Genel Muhasebe bölümü bir yıl sonra yani 1972’deyürürlüğe

konmuştur. 1974'te ise Tek Düzen Muhasebe Sistemi uygulamadayken karşılaşılan engeller ve eksiklikleri değerlendirip sonuca ulaşmak için bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyon tarafından yapılan çalışmaların neticesinde 1976'da maliyet muhasebesini içeren "Tek Düzen Maliyet Muhasebesi Rehberi" ortaya çıkartılmış ve 1977'den sonra uygulanmıştır.

2.2. Türkiye'de Muhasebe Denetiminin Yasal Dayanakları ve Uygulayıcıları

Ülkemizde bankacılık sektöründeki hareketlilik 70'li yıllarda sermaye piyasasını da etkilemiştir. Bu sektörde bir denetim mekanizması olmaması ve yasa boşluğu olmasından faydalanan kişiler bankerlik şirketleri açmışlardır. Bankerliğin kontrol altına alınmasını sağlayacak bir yasa veya denetim mekanizmasının yokluğu kargaşa yaratmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere 28.07.1981 tarihli 2499 sayı ile Sermaye Piyasası Kanunu çıkartılmıştır. SPK bu alanda düzenlemeler yapmış ve bağımsız dış denetçilik alanında kurulacak şirketlerin uyması gereken maddeleri belirlemiştir. Muhasebe tarihimizde bağımsız denetim adına yapılan ilk resmi düzenleme olduğu için son derece önemlidir (Aysan, 1991).

1980'li yıllardan itibaren muhasebecilikle ilgili yasal esaslar büyük ölçüde pek çok meslek dalında kabul edilmişti. Ancak muhasebede henüz bir düzenlemesi yapılmamış olan meslek, ahlak kuralları belirlenmemiş şekilde devam etmekteydi. Bu yüzden böyle bir düzenleme zorunlu hale gelmiş bulunmaktaydı. Ülkenin az gelişmiş oluşu ve dönemin mali şartları muhasebe alanındaki uygulamaların iyi hale getirilmesinin önünde engel teşkil etmekteydi. Bu sebeple mesleğin yasal bir dayanağa bağlanması çoğu ülkedeki gibi meslek kanunlarıyla yapılmaya çalışılmaktaydı. 1932 yılında muhasebe mesleğinin ve denetimin yasalarca düzenlenmesini hedefleyen çalışmalar 1989 yılına ancak sona erebilmiştir. Meslek, Avrupa Topluluğu uyum sürecinin neticesi olarak 13 Haziran 1989 tarihi itibarıyla yasal düzenlemesine kavuşmuştur. Bunu takip eden dokuz yılda meslek önemli ölçüde gelişmiş ve bu alanda yapılmış en mühim düzenleme SPK Kanunu kapsamında hayat bulmuştur (Disanlı, 1995).

Türkiye'de Muhasebe Standartları kronolojik olarak ele alındığında (Durukan, 2012):

- Sümerbank'ın kuruluşu: 1926-1960
- İktisadi Devlet Teşekküllerini Yeniden Düzenleme Komisyonu: 1960-1968
- Bankalar Birliği Tebliği: 1963
- Azot A.Ş.'de uygulanan Pilot Çalışma: 1969

- KİT'lerde Türk Muhasebe Standartları: 1972
- Sermaye Piyasası Kurumu: 1981
- SM-SMMM-YMM Yasası: 1989
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği: 1992
- Bilanço esasına göre defter tutanlara özel TMS: 1994
- Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu: 1994
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu: 1999 karşımıza çıkmaktadır

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı; muhasebe, denetim, vergi, vergi memuru, mükellef, denetim algısı, makul güvence kavramı, meslek mensupları olguları temelinde ele almaktır. Muhasebenin genel manada değerlendirilmesinin yanı sıra muhasebe denetiminin Türkiye'de ve dünya da oluşum ve gelişim sürecinin analiz edilmesi söz konusu olmaktadır. Muhasebe Meslek Mensuplarının, tanımlanmasını ve muhasebede denetim algısının meslek mensupları bazında değerlendirilmesi yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamızın sınırlılıkları içerisinde yapıldığı yer önem taşımaktadır. Araştırmamız Adıyaman, Batman, Bitlis, Diyarbakır,Erzincan, Mardin ve Şanlıurfa illerinde uygulanmıştır. Ayrıca, yüz yüze yapılan anketlerin yanında e-mail ve online anket uygulamaları da söz konusu olmaktadır.Araştırmaya ilişkin diğer bir kısıt de anket uygulamasının sadece Muhasebe Meslek Mensuplarının üzerinde yapılmasından kaynak bulmaktadır.Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmış olması, karma yöntemlerin tercih edilmemesidir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamız anket uygulamasına dayalı bir çalışma olmaktadır.Elde edilen veriler, SPSS 22 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.Araştırmamıza ilişkin güvenilirlik analizi yapılmıştır.Başlangıçta 6 basamakta demografik veriler ele alınmaktadır. Muhasebe Meslek Mensupları Anketi içerisinde bulunan ilk 8 soru bağımsız denetçilik adına genel sorulardan oluşmaktadır. İkinci test ise 24 sorudan oluşmakta ve 5'li likert olarak uygulanmaktadır.

3.4. Evren ve Örneklem

Araştırmada, Adıyaman, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Erzincan, Mardin ve Şanlıurfa illerinde yüz yüze, e-mail ve online anket aracılığıyla toplam 204 kişiden net bir geri dönüş almış bulunmaktayız.

4. BULGULAR

Anket sonuçlarının değerlendirilmesiyle elde edilen bulgulara güvenilirlik analizi, demografik bulgular, Ki kare testi Games-Howell Test değerlendirilmesi başlıkları altında yer verilecektir.

4.1. Güvenilirlik Analizi

Araştırmalarda kullanılan ölçekten elde edilen verilerin iç tutarlılığını ölçmek için Cronbach's Alpha katsayısı değerlendirilmektedir. Cronbach's Alpha katsayısını " α " simgesi temsil etmektedir. Cronbach's Alpha katsayısı değerlendirilirken, hangi aralıkta bulunduğu incelenmelidir;

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ aralığında ölçek güvenilir değildir,
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığında ölçeğin güvenilirliği düşüktür,
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında ölçek oldukça güvenilirdir,
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığın ise ölçeğin güvenilirliği çok yüksek seviyededir.

Tablo 1. Meslek Mensupları Denetim Algısı Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha Katsayısı	İfade sayısı
,883	24

Tablo 1 incelendiğinde Cronbach's Alpha katsayısının 0,883 olduğu görülmektedir ve buna göre meslek mensupları denetim ölçeğinin güvenilirliğinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

4.2. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetlerine göre dağılımları; %28,4'ü kadın ve %71,6'sı erkektir.

Tablo 2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	58	28,4
Erkek	146	71,6
Toplam	204	100,0

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının yaşlarına göre dağılımları; %33,3'ü 21-30 yaş aralığında, %35,8'i 31-40 yaş aralığında, %11,8'i 41-50 yaş aralığında ve %19,1'i 51-60 yaş aralığındadır.

Tablo 3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Dağılımı

Yaş	N	%
21-30 Yaş	68	33,3
31-40 Yaş	73	35,8
41-50 Yaş	24	11,8
51-60 Yaş	39	19,1
Toplam	204	100,0

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının ikamet ettikleri illere göre dağılımları; %10,3'ü Adıyaman, %9,8'i Batman, %3,9'u Bitlis, %37,7'si Diyarbakır, %5,4'ü Erzincan, %13,7'si Mardin ve %19,1'i Şanlıurfa illerinde ikamet etmektedir.

Tablo 4. Muhasebe Meslek Mensuplarının İkamet Ettikleri İllere Göre Dağılımı

İl	N	%
Adıyaman	21	10,3
Batman	20	9,8
Bitlis	8	3,9
Diyarbakır	77	37,7
Erzincan	11	5,4
Mardin	28	13,7
Şanlıurfa	39	19,1
Toplam	204	100,0

Ayrıca araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dağılımları; %73'ü lisans, %26,5'i yüksek lisans ve %0,5'i doktora eğitimi görmüştür. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleki çalışma yıllarına göre dağılımları; %6,4'ü 1 yıldan az süredir, %27,5'i 1-5 yıl, %23'ü 6-10 yıl, %17,6'sı 11-15 yıl, %7,8'i 16-20 yıl ve %17,6'sı 20 yıldan fazla süredir çalışmaktadır. Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının çalışma şekillerine göre dağılımları; %28,4'ü bağımlı, %66,7'si bağımsız çalışmakta ve %4,9'u çalışmamaktadır.

4.3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Denetçilik Hakkında Görüşleri

Katılımcıların, “Bağımsız denetçi belgeniz var mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının %14,2'sinin denetçi belgesinin olduğu, %85,8'inin ise denetçi belgesinin olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların, “Bağımsız denetçi belgesi almayı düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının %40,7’sinin bağımsız denetçi belgesi almayı düşündüğü, %33,8’inin bağımsız denetçi belgesi almayı düşünmediği ve %11,3’ünün bu konuda kararsız olduğu görülmektedir.

Katılımcıların, “Bağımsız denetçi eğitimleri hangi kurum tarafından verilmelidir?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının %31,9’unun Maliye Bakanlığı, %35,3’ünün Türmob, %28,9’unun Kamu Gözetim Kurumu ve %3,9’unun Üniversiteler yanıtını verdiği görülmektedir.

Katılımcıların, “Bağımsız denetçiliğe ilişkin herhangi bir eğitim aldınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; muhasebe meslek mensuplarının %22,1’inin eğitim aldığı, %70,6’sının eğitim almadığı ve %7,4’ünün ise eğitim almayı düşünmediği görülmektedir.

Katılımcıların, “Bağımsız denetçi belgeniz var veya alırsanız, denetçilik mesleğini ifa etmeyi düşünür müsünüz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %59,3’ü bağımsız denetçi belgesi ile denetçilik mesleğini ifa etmeyi düşünmektedir, %9,3’ü denetçilik mesleğini ifa etmeyi düşünmemekte ve %31,4’ü ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların, “Denetçilerin mali müşavir olma zorunluluğu olmalı mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %62,7’si denetçilerin mali müşavir olma zorunluluğu olmalı, %20,6’sı böyle bir zorunluluk olmamalı yanıtını vermiştir ve %16,7’si ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların, “Muhasebe mesleği sorunları, meslek mensuplarını bağımsız denetçilik mesleğine itmekte midir?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %45,6’sının muhasebe mesleği sorunlarının meslek mensuplarını bağımsız denetçilik mesleğine itmekte olduğunu düşünürken, %20,6’sı hayır cevabını vermiştir ve %33,8’i ise bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların, “Sizce tüm sermaye işletmelerinin bağımsız denetime tabi olması kaç yıl sonra gerçekleşmelidir?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %10,8’i 1 yıl, %3,9’u 2 yıl, %29,9’u 3 yıl, %11,8’i 4 yıl, %17,6’sı 5 yıl ve %26’sı ise 5 yıl ve daha fazla süre sonra sermaye işletmelerinin bağımsız denetime tabi olması gerektiğini belirtmiştir.

Bağımsız denetçi belgesi olma durumu ile bağımsız denetçiliğe ilişkin eğitim alma durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($P < 0,05$). Beklenen

değer, hücrelerden 1'inde yani %16,7'sinde 5'ten küçüktür fakat %20'yi geçmediği ve minimum beklenen değer (2,13)1'den küçük olmadığı durumlarda ki kare testi geçerliliğini korumaktadır.

Tablo 5. Bağımsız Denetçi Belgesi Olma Durumu İle Bağımsız Denetçiliğe İlişkin Eğitim Alma Durumu Ki Kare Testi Sonucu

	Değer	Serbestlik derecesi	P (Çift taraflı)
Pearson Ki Kare	32,126	2	,000

*Beklenen değeri 5'ten küçük 1 hücre (%16,7). Minimum beklenen değer; 2,13'tür.

4.4. Meslek Mensuplarının Denetim Algısı

Tablo 6. Meslek Mensuplarının Denetim Algısı Ölçeğine İlişkin Yanıt Dağılımları ve Tanımlayıcı İstatistikler

İfadeler	N	X	A
Bağımsız denetçiliğe ilişkin güncel gelişmeleri yakından takip ederim.	204	3,539	0,9943
TMS/TFRS bağımsız denetimi kolaylaştıracaktır.	204	3,676	0,9006
KOBİ'ler ile büyük işletmelerin aynı denetim standartlarına göre denetime tabi tutulması yanlış olur.	204	3,618	1,0319
Tüm sermaye işletmelerinin bağımsız denetime tabi olması durumunda bu kâğıt üzerinde (yüzeysel) bir işleme dönüşür	204	2,858	1,0478
6335 sayılı yasa ile denetime tabi tutulacak şirketlerin bakanlar kurulunca belirlenecek olması olumlu bir gelişmedir.	204	3,314	1,1868
Bağımsız denetime ilişkin düzenlemelerde, meslek mensuplarının görüşlerine başvurulmuştur.	204	3,299	1,1844
KOBİ / büyük işletme ayrımı yapılmaksızın tüm sermaye işletmelerinde bağımsız denetim zorunlu olmalıdır.	204	3,647	1,0612
Bağımsız denetimden geçmiş finansal tablolar, işletme yöneticilerinin alacağı kararların kalitesini artıracaktır.	204	4,225	0,9867
Bağımsız denetim işletmelerde kurumsal yönetim anlayışının geliştirilmesine katkı sağlar.	204	3,833	0,9934
Bağımsız denetim risklerin erken saptanması ve yönetilmesine katkı sağlar	204	3,971	0,9516
Tarafsız, doğru ve güvenilir mali tabloların hazırlanmasında bağımsız denetim önemlidir.	204	4,044	1,0377
Bağımsız denetim kayıt dışı ekonominin azalmasına katkı sağlar.	204	3,824	1,0307
Bağımsız denetim tüm ortakların haklarının korunmasına katkı sağlar.	204	3,917	0,8051
Bağımsız denetim işletmelerin kredibilitelerini arttıracaktır.	204	4,039	0,8701
Bağımsız denetim "Muhasebe vergi içindir" anlayışının yerine "Bilgi için muhasebe" anlayışının yerleşmesine katkı sağlar	204	3,98	0,8876
Bağımsız denetim hususunda Maliye Bakanlığı KGK ve TURMOB uyum içinde çalışmalıdır.	204	4,235	0,9993
Denetçilerin mali müşavir olma zorunluluğu olmalıdır.	204	3,657	1,4554

Bağımsız denetimin başarısı için denetçilerin uzmanlaşması ilkesine önem verilmelidir.	204	4,059	0,9908
Vergi mevzuatı ile TMS/TFRS arasındaki uyumun artırılması bağımsız denetim sürecini kolaylaştırır.	204	4,103	0,8028
Denetim kuruluşunun bağımsız denetim ücretini bir aracı kurumdan alması denetimin kalitesini artırır.	204	3,711	1,0314
Bağımsız denetimin etkinliği işletme sahiplerinin yaklaşımlarına bağlıdır.	204	3,27	1,283
Bağımsız denetim etkinliği etik değerlerin ön plana çıkarılmasına bağlıdır	204	4,078	0,7964
Bağımsız denetim etkinliği kanuni yaptırımların gücüne bağlıdır.	204	3,564	1,2753
Bağımsız denetimin etkinliği KGK'nın yaklaşımlarına bağlıdır.	204	3,113	1,2987

Muhasebe meslek mensuplarının, denetim algısını değerlendirmek amacıyla uygulanan ölçeğe verilen yanıtlar Tablo 18'de ayrıntı olarak ele alınmıştır. Tablo 18 incelendiğinde; cevap ortalamalarının en yüksek olduğu ifade 4,225 değeri ile *“Bağımsız denetimden geçmiş finansal tablolar, işletme yöneticilerinin alacağı kararların kalitesini artıracaktır”* ifadesidir. cevap ortalamalarının en düşük olduğu ifade ise 2,858 değeri ile *“Tüm sermaye işletmelerinin bağımsız denetime tabi olması durumunda bu kâğıt üzerinde (yüzeysel) bir işleme dönüşür”* ifadesidir. Katılımcılar tarafından en fazla kabul gören ifade, 184 kişi (%90,2) ile *“Vergi mevzuatı ile TMS/TFRS arasındaki uyumun artırılması bağımsız denetim sürecini kolaylaştırır.”* ifadesidir. Katılımcıların en fazla katılmadığı ifade ise, 74 kişi ile (%36,3) *“Tüm sermaye işletmelerinin bağımsız denetime tabi olması durumunda bu kâğıt üzerinde (yüzeysel) bir işleme dönüşür”* ifadesidir.

4.5. Meslek Mensupları Denetim Algısı Ölçeğine İlişkin Normal Dağılıma Uygunluk Testi

Araştırmada muhasebe meslek mensuplarına uygulanan meslek mensupları denetim algısı ölçeğinin normal dağılıma uygunluğunun test edilmesi, istatistiksel olarak daha güçlü testler olan parametrik testlerin uygulanabilirliği için ön koşul sayılmaktadır. Bu nedenle öncelikle ölçek verilerine Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri uygulanmıştır.

Tablo 7. Meslek Mensupları Denetim Algısı Ölçeğinin Normallik Testleri Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
İstatistik	Serbestlik Derecesi	P	İstatistik	Serbestlik Derecesi	P
,103	204	,000	,894	204	,000

Tablo 7'de ölçek verilerine uygulanan normallik testleri sonuçları incelendiğinde; ölçek verilerinin normal dağılıma uygunluk göstermediği söylenebilir ($P=0,00 < 0,05$). Ancak

sosyal bilimler alanında bu testin normal dağılıma uygunluk göstermesi nadir durumlarda gerçekleşmektedir. Bu nedenle verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin de incelenerek bir sonuca varılması doğru bir karar olacaktır. Çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanırken bu değerleri çok fazla etkileyen 2 aykırı değer analizden çıkartılmıştır.

Tablo 8. Meslek Mensupları Denetim Algısı Ölçek Verilerinin Çarpıklık Ve Basıklık Değerleri

	İstatistik	Standart Hata
Çarpıklık	-,580	,173
Basıklık	,618	,345

Tablo 8 incelendiğinde çarpıklık değerinin-0,580 ve basıklık değerinin 0,618 olduğu görülmektedir. Bu değerlerin +1,5 ve -1,5 aralığında olması, verilerin normal dağılıma uygunluk varsayımını sağladığını göstermektedir ve bu verilere parametrik testlerin uygulanabilir olduğunu kanıtlamaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013).

4.6. Meslek Mensupları Denetim Algısı ile Meslek Mensuplarının Yaşları Arasındaki İlişki

Meslek Mensupları Denetim Algısı ölçeğine verdikleri cevapların ortalaması alınarak bir puan elde edilmiştir. Bu puanların yaş gruplarına göre ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenecektir. İncelemeye yönelik hipotezler;

H₀: Meslek mensuplarının meslek mensupları denetim algısı ortalamaları, yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermez.

H_A: Meslek mensuplarının denetim algısı ortalamaları, yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterir.

şeklinde kurulmuştur. Varyans analizinin sonucuna bağlı olarak H₀ ret veya H₀ kabul şeklinde bir sonuca varılacaktır.

Tablo 9. Yaşa Göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Varyans Analizi Sonucu

Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
21-30	66	3,5278	,57598	Gruplar arası	6,848	2,283	10,342	,000
31-40	73	3,8425	,40838					
41-50	24	3,6736	,53932	Grup içi	43,698	,221		
51-60	39	4,0192	,30074					
Toplam	202	3,7537	,50147					

Varyans analizi sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilir ($P=0,00<0,05$). Yani meslek mensuplarının denetim algıları, yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek için Post Hoc analizlerine başvurulacaktır. Varyans analizinin önkoşulu olarak, gruplar arası varyansın homojen dağılıp dağılmadığı Levene istatistiği ile incelenmiştir.

Tablo 10. Yaş göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Varyans Homojenliği Testi

Levene İstatistiği	P
3,763	,012

Levene testi sonucu incelendiğinde gruplar arası varyansın homojen dağılmadığı görülmektedir ($P=0,12<0,05$). Levene istatistiği sonucuna göre gruplar arası varyansların homojen dağılmadığı sonucuna varmıştır, bu nedenle Post Hoc analizlerinden Games-Howell tercih edilmiştir (Field, 2013).

Tablo 11. Yaşa Göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Games Howell Test Sonucu

(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	P
21-30	31-40	-,31469*	,08550	,002
	41-50	-,14583	,13094	,683
	51-60	-,49145*	,08571	,000
31-40	21-30	,31469*	,08550	,002
	41-50	,16885	,12002	,504
	51-60	-,17677	,06785	,051
41-50	21-30	,14583	,13094	,683
	31-40	-,16885	,12002	,504
	51-60	-,34562*	,12016	,034
51-60	21-30	,49145*	,08571	,000
	31-40	,17677	,06785	,051
	41-50	,34562*	,12016	,034

Games Howell testi sonucu incelendiğinde; 21-30 yaş grubu meslek mensupları ile 31-40 yaş ve 51-60 yaş grubu meslek mensupları arasında ve 41-50 yaş grubu meslek mensupları ile 51-60 yaş grubu meslek mensupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır.

4.7. Meslek Mensupları Denetim Algısı ile Meslek Grubu Arasındaki İlişki

Meslek mensupları denetim algısı ile meslek grupları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenecektir. İncelemeye yönelik hipotezler;

H_0 : Meslek mensuplarının denetim algısı ortalamaları, meslek gruplarına göre anlamlı farklılık göstermez.

H_A : Meslek mensuplarının denetim algısı ortalamaları, meslek gruplarına göre anlamlı farklılık gösterir.

Tablo 12. Meslek Gruplarına Göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Varyans Analizi Sonucu

Meslek Grubu	N	Ortalama	Std. Sapma		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
SM	11	3,2386	,41252	Gruplar	3,823	1,912	8,142	,000
SMMM	188	3,7912	,49042	arası				
YMM	3	3,2917	,15023	Grup içi	46,723	,235		
Toplam	202	3,7537	,50147		50,546			

Varyans analizi sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilir ($P=0,00<0,05$). Yani meslek mensuplarının denetim algıları, yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek için Post Hoc analizlerine başvurulacaktır. Post Hoc analizinden önce varyansların homojen dağılım gösterip göstermediği incelenerek, hangi testin uygulanacağına karar verilecektir.

Tablo 13. Meslek Gruplarına Göre Meslek mensupları denetim algısı Varyans Homojenliği Testi

Levene İstatistiği	P
,914	,403

Levene testi sonucu incelendiğinde gruplar arası varyansın homojen dağıldığı sonucu çıkartılmaktadır ($P=0,403>0,05$). Buna göre bu sonuca uygun testlerden biri seçilecektir. Grup örneklemeleri arasındaki fark fazla olması sebebi ile Post Hoc analizlerinden Hochberg's GT2 testi uygulanmıştır (Field, 2013).

Tablo 14. Meslek Gruplarına Göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Hochberg's GT2 Testi Sonucu

(I) Meslek Grubu	(J) Meslek Grubu	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	P
SM	SMMM	-,55259	,15031	,001
	YMM	-,05303	,31560	,998
SMMM	SM	,55259	,15031	,001
	YMM	,49956	,28198	,216
YMM	SM	,05303	,31560	,998
	SMMM	-,49956	,28198	,216

Tablo 14 incelendiğinde Hochberg's GT2 testi sonuçlarına göre serbest muhasebeci katılımcılar ile serbest muhasebeci mali müşavir katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır ($P=0,001<0,05$).

4.8. Meslek Mensupları Denetim Algısı İle Mesleki Çalışma Yılı Arasındaki İlişki

Meslek mensupları denetim algısı ile meslek mensuplarının mesleki çalışma yılı ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenecektir. İncelemeye yönelik hipotezler;

H_0 : Meslek mensuplarının denetim algısı ortalamaları, mesleki çalışma yıllarına göre anlamlı farklılık göstermez.

H_A : Meslek mensuplarının denetim algısı ortalamaları, mesleki çalışma yıllarına göre anlamlı farklılık gösterir.

şeklinde kurulmuştur.

Tablo 15. Mesleki Çalışma Yılına Göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Varyans Analizi Sonucu

Mesleki Çalışma Yılı	N	Ortalama	Std. Sapma		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
1 Yıldan Az	13	3,9712	,27501	Gruplar arası	11,059	2,212	10,978	,000
1-5 Yıl	56	3,4412	,53222					
6-10 Yıl	45	3,6648	,48907					
11-15 Yıl	36	3,8623	,42688					
16-20 Yıl	16	4,0495	,41450	Grup içi	39,487	,201		
20 Üzeri	36	4,0324	,31718					
Toplam	202	3,7537	,50147		50,546			

Tablo 15 incelendiğinde Varyans analizi sonucuna göre H_0 hipotezi reddedilir ($P=0,00<0,05$). Yani meslek mensuplarının denetim algıları, mesleki çalışma yıllarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek için Post Hoc analizlerine başvurulacaktır.

Tablo 16. Mesleki Çalışma Yılına Göre Meslek mensupları denetim algısı Varyans Homojenliği Testi

Levene İstatistiği	P
1,243	,290

Tablo 16’da Levene testi sonucu incelendiğinde gruplar arası varyansın homojen dağıldığı sonucu görülmektedir ($P=0,290>0,05$). Grup örneklemi arasındaki farkın fazla olmaması nedeniyle Post Hoc analizlerinden Tukey HSD testi uygulanmıştır (Field, 2013).

Tablo 17. Mesleki Çalışma Yıllarına Göre Meslek Mensupları Denetim Algısı Tukey HSD Testi Sonucu

(I) Mesleki Çalışma Yılı	(J) Mesleki Çalışma Yılı	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	P
1 Yıldan Az	1-5 Yıl	,52993	,13818	,002
	6-10 Yıl	,30634	,14133	,258
	11-15 Yıl	,10889	,14524	,975
	16-20 Yıl	-,07833	,16760	,997
	20 Üzeri	-,06125	,14524	,998
1-5 Yıl	1 Yıldan Az	-,52993	,13818	,002
	6-10 Yıl	-,22359	,08986	,133
	11-15 Yıl	-,42105	,09588	,000
	16-20 Yıl	-,60826	,12724	,000
	20 Üzeri	-,59119	,09588	,000
6-10 Yıl	1 Yıldan Az	-,30634	,14133	,258
	1-5 Yıl	,22359	,08986	,133
	11-15 Yıl	-,19745	,10037	,365
	16-20 Yıl	-,38466	,13065	,042
	20 Üzeri	-,36759	,10037	,004
11-15 Yıl	1 Yıldan Az	-,10889	,14524	,975
	1-5 Yıl	,42105	,09588	,000
	6-10 Yıl	,19745	,10037	,365
	16-20 Yıl	-,18721	,13486	,734
	20 Üzeri	-,17014	,10579	,594
16-20 Yıl	1 Yıldan Az	,07833	,16760	,997
	1-5 Yıl	,60826	,12724	,000
	6-10 Yıl	,38466	,13065	,042
	11-15 Yıl	,18721	,13486	,734
	20 Üzeri	,01707	,13486	1,000
20 Üzeri	1 Yıldan Az	,06125	,14524	,998
	1-5 Yıl	,59119	,09588	,000
	6-10 Yıl	,36759	,10037	,004
	11-15 Yıl	,17014	,10579	,594
	16-20 Yıl	-,01707	,13486	1,000

Tablo 17’de, Tukey HSD testi sonucu incelendiğinde ortalamalar arası farklılığın, 1 yıldan az ile 1-5 yıl mesleki çalışma yılı grupları arasında; 1-5 yıl ile 11-15 yıl, 16-20 yıl, 20 yıl ve üzeri mesleki çalışma yılı grupları arasında; 6-10 yıl ile 16-20 yıl, 20 yıl ve üzeri mesleki çalışma yılı grupları arasında olduğu gözlemlenmektedir.

SONUÇ

Cinsiyetlerine göre dağılımları; %28,4’ü kadın ve %71,6’sı erkek şeklindedir. Yani erkek katılımcıların sayısı kadın katılımcıların sayısının neredeyse 3 katına yakın bulunmaktadır

68 kişinin 21-30 yaş aralığında olduğu ve 31-40 yaş aralığının ise 73 kişiyle en yüksek sayıya sahip olduğu görülmektedir. En düşük katılım ise 24 kişi ile 41-50 yaş aralığındadır

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre dağılımları; %73’ü lisans, %26,5’i yüksek lisans ve %0,5’i doktora eğitimi görmüştür

Mesleki çalışma yıllarına göre dağılımları; %6,4’ü 1 yıldan az süredir, %27,5’i 1-5 yıl, %23’ü 6-10 yıl, %17,6’sı 11-15 yıl, %7,8’i 16-20 yıl ve %17,6’sı 20 yıldan fazla süredir çalışmaktadır

Çalışma şekillerine göre dağılımları incelendiğinde; %28,4’ü bağımlı, %66,7’si bağımsız çalışmakta ve %4,9’u çalışmamaktadır

Muhasebe meslek mensuplarının %85,8’inin ise denetçi belgesinin olmadığı görülmektedir. Katılımcıların %40,7’sinin bağımsız denetçi belgesi almayı düşündüğü tespit edilmiştir. Bağımsız denetçi eğitimlerinin Türmob tarafından verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı %35,3 ve Maliye Bakanlığı tarafından verilmesi gerektiğini savunanların oranı ise %31,9 şeklindedir.

Muhasebe meslek mensuplarının, denetim algısını değerlendirmek amacıyla uygulanan ölçeğe verilen yanıtlar incelendiğinde; bağımsız denetimden geçmiş finansal tabloların işletme yöneticilerinin alacağı kararların kalitesini artıracığı algısının yüksek olduğu görülmektedir. Meslek mensupları denetim algısı ile meslek mensuplarının yaşları arasındaki ilişki analiz edildiğinde, meslek mensuplarının denetim algıları, yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Gruplar arası varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiş ve Games Howell testi yapılmıştır. Bu test sonucu incelendiğinde; 21-30 yaş grubu meslek mensupları ile 31-40 yaş

ve 51-60 yaş grubu meslek mensupları arasında ve 41-50 yaş grubu meslek mensupları ile 51-60 yaş grubu meslek mensupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmaktadır.

Meslek mensuplarının denetim algılarına yönelik neticeler sınıflandırılmak istendiğinde,

- Bağımsız denetçiliğe ilişkin güncel gelişmeleri çoğunlukla yakından takip ettikleri,
 - TMS/TFRS'nin bağımsız denetimi kolaylaştırdığı algısının yaygın olduğu,
 - Genel kanının bağımsız denetime ilişkin düzenlemelerde, meslek mensuplarının görüşlerine başvurulduğu yönünde olduğu,
 - Bağımsız denetim kayıt dışı ekonominin azalmasına katkı sağladığı düşüncesinin hâkim olduğu,
 - Meslek mensuplarının kesinlikle denetçilerin mali müşavir olma zorunluluğu olması gerektiğini düşündükleri,
 - Meslek mensuplarının kesinlikle bağımsız denetim etkinliğinin kanuni yaptırımların gücüne bağlı olduğunu düşündükleri,
- kabul edilmektedir.

KAYNAKÇA

Aksoy, M. (2008). *Kamuda İç Kontrol & İç Denetim*, Ankara: Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını.

Alparslan, M. (2009). “Muhasebede Hata ve Hileler Bunların Sonucunda Ortaya Çıkabilecek Vergi Ziyat Cezaları ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorumlulukları”,<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/mustafaalpaslan/015/>, Erişim Tarihi: 01.11.2018.

Altuğ, F. (1995). *Mali Denetim*, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Aysan, M. (1991). *Muhasebe’de Denetleme İlkeleri ve Türkiye’deki Uygulamalar*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No. 1615, İşletme Fakültesi Yayınları No.8.

Bektöre, S.(2003). “Muhasebe Mesleği, Etik ve Enron Olayı”, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1) ss. 1-19

Bozkurt, N. (2009).*İşletmelerin Kara Deliği Hile Çalışan Hileleri*, İstanbul: Alfa Basım Yayım, İstanbul.

BSMMMO, (2018). “Bursa SMMM Odası”, <http://www.bursa-smmmo.org.tr/yazarlar/makaleler/148IAT.pdf>, Erişim Tarihi: 01.11.2018.

Çatıkkaş, Ö., Çalış, YE. (2007). “İşletmelerde Muhasebe Hilelerinin Önlenebilmesi İçin Hile Belirtileri”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 9(2), ss. 187-210

Disanlı, Z. (1995). “Meslek Mensuplarını Yasal Hakları, Yükümlülükleri ve Karşılaştıkları Güçlükler”, *I. Türkiye Muhasebe ve Denetim Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 6-8 Nisan, 1-9

Durukan, S. (2012). *Genel Muhasebe*, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.

Field, A.(2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*, 4. Basım, London: Sage.

Gürbüz, H. (2002). *Muhasebe Denetimi*, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

İmamoğlu, A., Altun, NS. (2012).“Genel Muhasebe”, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Ders Notları*, Düzce: Düzce Üniversitesi

Kahveci, A. (1991). “Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Mesleğinin Önemi”, *Mali Çözüm Dergisi*, 1.1-2

Kepekçi, C. (1990). “Denetçinin Hukuki Sorumluluğu”, *A.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, Yayın No: 84.

Kepekçi, C.(2004). *Bağımsız Denetim*, 5. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Marşap, B. (1996). “Muhasebe Mesleği Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri”, *Yaklaşım Dergisi*, 37, 119-123

Özer, M. (1998). *Vergisel ve Teknik Boyutuyla Muhasebe*, 1. Baskı, Ankara: Özkan Matbaacılık.

Peker, A. (1988). *Modern Yönetim Muhasebesi*, 4. Baskı, İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü, Yayın No: 53.

Şimşek, E. (2001). *Türk Vergi Hukukunda Muhasebe Hileleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tabachnick, B., Fidell, L. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6. Basım, Boston: Pearson.

TÜRMOB-

TESMER, “Denetim”, www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/074/muhasebe%20denetimi.pdf, (Erişim Tarihi: 05.11.2018).

Uzay, Ş. (1999). *İşletmelerde İç Kontrol Sistemini İncelemenin Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma*, Ankara: Pelin Yayınları.

Uzun, A. K. (2009). “Şirketlerde İç Kontrollerin Yeterliliğinde İç Denetimin Rolü”, *Active Finans Dergisi*, 62. 1-8

Yiğit, E. (2015). “Muhasebe Dersi Çalışma Notları, Hayat Mesleki Eğitim Merkezi”, http://ataturkmem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/17/215655/dosyalar/2015_04/03022303_26103255_muhasebe.pdf, Erişim Tarihi: 04.11.2018.